

PARLAMENT DEL RECTOR JAUME CASALS

Acte acadèmic d'inauguració del curs 2015-2016

29 d'octubre del 2015

Al començament del seu llibre *Les paraules i les coses*, que va ser un veritable *bestseller* de la filosofia del segle XX, Michel Foucault va entronitzar l'any 1966 un conte que Jorge Luis Borges havia publicat pocs anys abans en el recull *Otras inquisiciones*. El títol del conte és “El idioma analítico de John Wilkins”. Borges, evidentment, no necessitava l'entronització de Foucault, però probablement no s'hauria parlat tant del fragment que ara citaré jo si no hagués encapçalat el prefaci de *Les paraules i les coses*. Per confirmar-ho, us diré que ara mateix el llegiria amb menys timidesa si pogués estar segur del fet que, com sospita la Sra. Naya, cap de la secretaria del Rectorat, no l'he utilitzat ja en algun altre discurs semblant a aquest. M'excuso per les meves obsessions. En tot cas, si s'acaba verificant, la repetició d'avui serà en un context peculiar.

Per mostrar com les relacions entre els conceptes i les coses responen a jocs dels quals sovint no podem tenir un grau de consciència suficient, aquest fragment era, en efecte, ideal. Ideal per a un llibre que duu com a subtítol “una arqueologia de les ciències humanes”:

“...Esas ambigüedades, redundancias y deficiencias –diu (*gran mentider*) Borges– recuerdan a las que el doctor Franz Kuhn atribuye

a cierta enciclopedia china que se titula *Emporio celestial de conocimientos benévolos*. En sus remotas páginas está escrito que los animales se dividen en a) pertenecientes al Emperador, b) embalsamados, c) amaestrados, d) lechones, e) sirenas, f) fabulosos, g) perros sueltos, h) incluidos en esta clasificación, i) que se agitan como locos, j) innumerables, k) dibujados con pincel finísimo de pelo de camello, l) etcétera, m) que acaban de romper el jarrón, n) que de lejos parecen moscas.”

Ahir al matí em va semblar que, per un misteri encara més sorprenent que aquesta classificació sense rang (almenys sense el rang que nosaltres reconeixem com a rang) de conceptes d'animal, podia llançar-me a aprofitar gairebé totes les categories per intentar descriure aquesta universitat nostra que avui celebra una festa, el jubileu dels seus 25 anys, i atrevir-me fins i tot a dir algunes coses sobre el seu entorn.

A) Pertenecientes al Emperador

Probablement, abans de fundar-se efectivament, aquesta universitat va pertànyer a una mena d'emperador. Però des del 1990 no, és clar. És curiós que una enquesta recent, encarregada per a l'elaboració d'un Pla Estratègic que tenim gairebé a punt, demostrí que la meitat dels ciutadans de Catalunya encara insisteixen a creure que la UPF és una universitat privada. Aquesta xifra (prop del 50%) és massa elevada per recolzar-se en la meua explicació preferida sobre el

tema: la de les noces i la confusió final de Ramon Llull i Pompeu Fabra a dalt del cel i en el pòsit cultural de bona part dels nostres conciutadans. Un salt formidable de set segles, un salt místic, i una confusió també mística de la llarguíssima barba lul·liana amb la cara neta del Fabra. Aprofito per agrair al Max de Esteban el seu cartell. Crec sincerament que conté la solució a l'enigma de la UPF privada. Però no, la Universitat Pompeu Fabra és una universitat pública amb vocació inequívoca de servei públic. Només amb un toc que voldria afegir: que aquesta vocació és tan inequívoca que ens porta a creure que el servei públic s'ha de fer de la millor manera possible, sense complexos ni prejudicis respecte a força conceptes tabú que hem heretat de l'administració pública hispànica.

B) Embalsamados

La Universitat és jove, però bona part dels membres de la comunitat ens estem fent vells. Vull dir d'edat, no d'esperit, ni molt menys d'aspecte. Jo no veig ningú del meu voltant que no millori d'aspecte cada dia: ja us ho vaig dir a uns quants de vosaltres amb nocturnitat aquest estiu. Però això no és broma: ens anem fent grans. Els fundadors de 40 anys, en plenitud mental, encara que, com deia, en un certa adolescència física que de mica en mica es va corregint, tenim pocs anys de suc per davant. Ahora som joves: el nombre de jubilacions és ínfim. En això, i gràcies a la infinita perícia del govern espanyol, estem ben fomuts. Em refereixo a la taxa de reposició del ministre d'Hisenda: la millor universitat espanyola, la Fabra, durant

prop de deu anys no haurà pogut ni podrà contractar professors estables. Podeu imaginar quin gust, en aquesta època, per fer de rector. Els col·legues em deuen estar aclamant pels bars i passadissos. Però, embalsamada o no, som una universitat que s'ha posat en forma, en plena forma, durant aquest temps. Sabeu que ens gastarem tot el que hi hagi i més en el que s'ha de gastar els diners una bona universitat (per allò que deia abans del servei social): en professors joves i llestos. Jo em conformo normalment amb el gènere neutre. Però, en presència de l'alcaldeessa (i ella deu saber per què ho fa), em sento motivat per dir-vos que aquesta universitat ha d'invertir sobretot en “professores i professors” joves que ens empenyin. Us garanteixo que el govern està fent mans i mànigues per assegurar-nos a tots el futur d'aquests joves col·legues.

C) Amaestrados

Ara ja seré més curt. El context normatiu és asfixiant. Nosaltres apostem per l'autonomia i el retiment de comptes. Però la resposta és: paternalisme dels legisladors i, tothom tranquil, cap retiment de comptes. Sento parlar de “desconnexió”. Tant de bo arribi una desconnexió universitària de la regla del mínim esforç que continua majoritàriament establerta en el nostre entorn.

D) Lechones

Avui no tractaré aquest tema dels porcs. Està massa connotat i hauria de precisar de qui parlo. I avui és festa. Com deia Chateaubriand, “hi ha moments en què el menyspreu s’ha d’administrar amb molta avarícia, de tan gran que és el nombre dels que n’estan necessitats”.

E) Sirenas

Ulisses es va fer lligar al pal del vaixell per poder escoltar el cant de les sirenes sense perdre el seny i deixar-se atrapar per l’encanteri de la veu. Els seus mariners duïen taps de cera. A la universitat tots som músics sense saber-ho, i ens hem d’escoltar interiorment per no deixar-nos seduir massa de pressa. El cant de les sirenes és una amenaça per a l’universitari i està obligat a preguntar-se constantment per la presència de sirenes al seu voltant. Compta molt imaginar que tenim una direcció molt clara, i us demano que penseu que ho tinc present.

F) Fabulosos

Alguns entre nosaltres ens semblen fabulosos. Són excel·lents en els seus resultats i pertanyen a tots els col·lectius de la comunitat. Elles i ells (insisteixo en el gènere) ens ajuden a tots. Ara bé, hi ha figures fabuloses que són fàcilment reproduïbles (clonables sense despesa, vull dir). Us convido a prestar atenció als companys menys repetibles, amb més caràcter, més singulars. Ens convé molt ser

diferents. El diferent, el no-estàndard, l'irrepetible ens ajuda tant o més que el fabulós. Atenció amb les faules. Al meu parer, la supervivència d'aquesta universitat depèn tant dels fabulosos com dels singulars.

G) Perros sueltos

Aquí, ja em perdonareu una altra vegada, dic el mateix que he dit en relació amb els porcs.

H) Incluidos en esta clasificación

El mateix, és clar. O, si vol dir inclosos en la classificació de conjunt, jo també aposto per la inclusió, la inclusivitat, la no-exclusió, el no excloure de la universitat.

I) Que se agitan como locos

Els meus íntims saben que tinc dissenyat un museu fantàstic, fet de diverses vitrines sense llegenda, on la simple presència de tal o tal col·lega, junts allí, en aquella vitrina, tingui un significat evident per als de la casa (i potser per a molts altres). De vegades ens enfadem massa, de vegades juguem a ser d'aquells que s'enfaden i que són veritablement esgotadors. Repeteixo: de vegades ens enfadem massa i massa aviat, i no cal. *Que se agitan como locos...* No cal. El que cal és intentar fer-ho bé, millorar, ajudar, treballar amb sentit i no només

treballar. En aquests 25 anys d'història, se'ns ha mirat així des de fora, amb aquesta estranya punyeteria impròpia dels qui aposten per la veritat i tan freqüent entre universitaris. És veritat que a la UPF tenim un tracte especial? Doncs, sí. Tenim un tracte especial: en gran part ens esforcem més per a no res. Som la segona universitat catalana per la cua en finançament públic. Em disgusta dir-ho, perquè el govern ens ajuda i ens entén, i perquè els meus companys rectors també ho entenen, i són uns grans companys. No cal agitar-se.

J) Innumerables

L'única cosa innumerable són els indicadors del model de finançament i el laberint del sistema de qualitat en què hem caigut. Compto que això s'acabarà aviat. Per exemple (ja que de vegades he parlat malament en públic de les agències de qualitat, és de justícia dir el que s'ha fet com cal), l'AQU ha apostat seriosament i ens ha ajudat a iniciar un procés fins ara insòlit en el nostre entorn d'avaluació de la recerca. Ho agraeixo de tot cor als responsables.

K) Dibujados con pincel finísimo de pelo de camello

Borges, en la seva ficció tremenda, es referia sense saber-ho a la universitat catalana del futur, als indicadors que, amb aquesta mena de pinzells, esbossen un sistema universitari i de recerca català que podria acostar-se als primers registres mundials. Ens falta que el

pinzell més gruixut (que dit de passada és un pinzell de pèl de porc) estigui a l'alçada del fi de pèl de camell. La UPF, quan no és avantguarda o esforç d'avantguarda, es col·loca a l'ombra i s'acosta tant com pot, cooperativament, als projectes de primera fila científica que tenim a la vora. Som la casa més acollidora possible per a les iniciatives valentes que de vegades viuen prop de la llar de foc, però que es podrien trobar a la intempèrie. Em sembla que és ara que he d'agrair al president de la European Association of Universities i president també del Barcelona Institute of Science and Technology que hagi acceptat fer la lliçó d'aquest curs especial per a nosaltres i que l'hagi fet tan bé. Moltes gràcies, Rolf.

L) Etcétera

Aquesta categoria, evidentment, és un avís perquè el locutor vagi acabant.

M) Que acaban de romper el jarrón

Si m'equivoco, si he capgirat, amb els meus molt estimats col·laboradors, els usos i tendències d'aquesta universitat, us demano excuses. Em fa l'efecte que he dit ja fa temps, potser d'una manera que no era prou clara, citant textos literaris que potser només agraeixen els meus col·legues d'humanitats, incapaç de dir-ho sol amb les meves paraules, que, de bona fe, em poso com a exemple d'una convicció: aquesta universitat té moltes possibilitats

de ser una universitat extraordinària, una de les millors d'Europa; però, no només per l'entorn sobrelegislat que esterilitza iniciatives de progrés, sinó també per la temptació dels tics interns (la temptació de les sirenes), necessita viure en un estat de renovació permanent. Un bon company de fora, que coneix bé la UPF, em va dir fa poc fent-me l'ullet: a veure si deixes tranquil·la alguna cosa! Em sap greu, però no ho farem. I...

N) Que de lejos parecen moscas

Encara que, en el món, siguem una universitat de mida mitjana en ple progrés (en algun dels rànquings més refinats som la 5a. del món en creixement durant els últims dos anys, la 64a. del món en qualitat de publicacions, la 12a. del món de menys de 50 anys); malgrat això, dic, som vistos com una universitat petita, com una mosca. La mosca, deixeu-me que parli clar, és, comparativament, el nostre pressupost. Vull agrair la presència en aquest acte a tots els que, sense volar amb nosaltres, se'ns acosten per conèixer bé la Fabra (la Pompeu). Us demano que siguem clars i que intentem ser propers. Conseller i secretari d'universitats, que ens coneixeu del tot; alcaldessa, que ens coneixes més del que probablement la nostra gent imagina: és evident que la UPF necessita una Catalunya políticament diàfana i una ciutat de Barcelona que brilli com un *situs*, com un territori de cooperació global. Dit amb tota la modèstia: Barcelona i Catalunya també necessiten una UPF. Com se sol dir, si no existís, haurien d'inventar-la.

Felicitats a tots per aquesta resistència i per la festa, que és tota vostra.

Declaro inaugurat el curs 2015-2016 a la UPF.